

GAZDASÁGI KIHÍVÁSOK A PREŠEVO-VÖLGYBEN

FIDAN KOSUMI *

(Absztrakt) A tanulmány célja, hogy rávilágítson a Preševo-völgy gazdasági helyzetére, amely kérdés az utóbbi években nemcsak, hogy egyre több embert foglalkoztatott, hanem amelynek folyamányai áthatják egész Nyugat-Európát is. Az 1999-től mai napig tartó fejlesztések során, a Preševo-völgy több ismétlődő gazdasági és politikai jellegű kihívással is szembesült. Az előállt helyzet eredményeként a lakosság elégedetlenség megnőtt és arra ösztönözte az itt élőket, hogy tömegesen vándoroljanak a fejlettebb (általában nyugat-európai) országokba a jobb élet reményében. Ez a trend ma is folytatódik, annak ellenére, hogy a szerb gazdasági és politikai szférában változások tapasztalhatók. Mivel a problémákat tartósan véka alá rejtették, a helyzet nem oldódott meg, és a különböző negatív hatások még ma is érezhetők. Ennek eredményeként Szerbia és az Európai Unió is szembesül a problémák hatásaival, mint például a térségből elvándorló menekültek helyzetével; miközben a kiváltó okok tovább is jelen vannak és kezeletlenek. A fejletlen Preševo-völgy reménykedve várja, hogy a problémákat a közeljövőben minél hatékonyabban és gyorsabban kezeljék, mert a nehézségek leküzdése egyre sürgetőbb.

Kulcsszavak: Dél-Szerbia, Preševo-völgy, gazdasági helyzet, munkanélküliség, migráció, lehetséges megoldások, gazdaságfejlesztés

*

Bevezetés

A Preševo-völgy három albán megnevezésű települése, Preshevë, Bujanovac és Medvegje népessége vegyes összetételű, de túlnyomórészt albánok és szerbek lakta.¹ A 2002-es hivatalos népszámlás adatai szerint a Preševo-völgynek 88.966 lakosa volt, akik közül 57.595 fő vallotta magát albán nemzetiségűnek.² A legutóbbi hivatalos népszámlálásra 2011-ben került sor, ám a politikai és gazdasági helyzettel való elégedetlenség; és az utóbbi 10 évben lejátszódó, riasztó migrációs trend miatt az albánok nagy része bojkottálta a népszámlálást.

Habár a terület természeti erőforrásokban gazdag, földrajzi helyzete is stratégiai jelentőségű és a térségen áthaladó E75-ös út a X. számú páneurópai közlekedési folyosó része; a Preševo-völgy lakóinak továbbra is halmozott, gazdasági jellegű problémákkal kell szembesülniük.

Az elmúlt néhány évben annak ellenére, hogy a központi kormányzat, a helyi önkormányzatok, valamint a nemzetközi szervezetek is a különböző kísérletek tettek a Preševo-völgy gazdasági helyzetének javítására, a kívánatos gazdasági fejlettségi szint elérése még mindig messze van a megvalósítástól. Az állam által kínált megoldás a szerb kormány alá tartozó Preshevë, Bujanovac és Medvegje Önkormányzatait Koordináló Testület felállítása volt 2000. december 16-án. A Koordinációs Testület felállításával a szerb kormány egy újfajta irányvonalat kezdett el követni a régióban lévő etnikai feszültségek megszüntetésének érdekében. A Koordinációs Testület kiemelt akóterületei mindhárom településen az alábbiak voltak: oktatás, szociális kérdések, gazdaságfejlesztés és a civil társadalom megerősítése.³

* Szerző: *Fidan Kosumi*, aki a macedóniai Tetovo városában található South East European University Közgazdaságtudományi Karán szerezte meg MBA diplomáját.

¹ A települések neve szerbül, illetve albánul: Preševo/Preshevë, Bujanovac/Bujanovc és Medvedja/Medvegje.

² Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Szerbia. Kiadvány: Az utolsó népszámlálás eredményei, no. 295, LII, 2002.12.24. <http://www.mtt.org.rs/Srbijapopis2002.pdf>

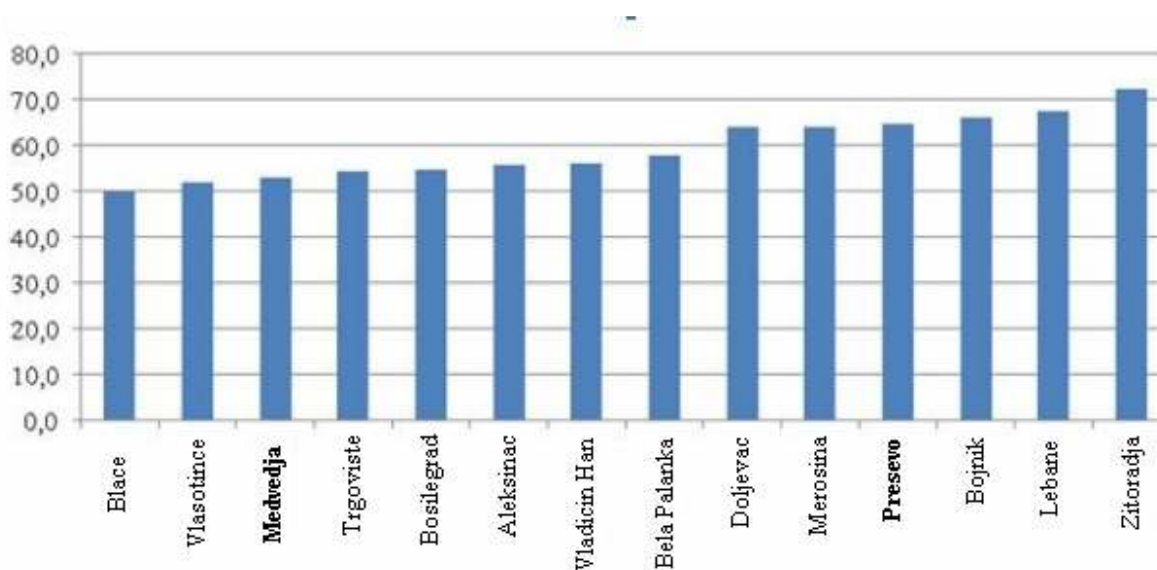
³ Government of Serbia, Coordination Body for the Municipalities of Presevo, Bujanovac and Medvedja, <http://www.kt.gov.rs/en/articles/about-us/>

Mindezen erőfeszítések ellenére a körülmények az utóbbi időben nem igazán változtak, a jelenlegi helyzet sokkal gondosabban összeállított és megfogalmazott stratégiai- és akcióterv megalkotását igényelné, a problémák sikeres kezelésének érdekében. „A válságkezelőknek figyelembe kell venniük, hogy a világ folyamatosan változik, óráról-órára, napról-napra és hétről-hétre. Azon stratégiák, amelyek tegnap még működtek, ma nem feltétlenül hatékonyan ugyan annak a helyzetnek a kezelésében”.⁴

A Preševo-völgy gazdasági problémái napjainkban

A nagyon magas munkanélküliségi ráta továbbra is az egyik legjelentősebb probléma a Preševo-völgyben. A Szerbia Gazdasági és Regionális Fejlesztési Minisztériuma által készített „Dél-Szerbia – A leghátrányosabb terület” c. elemzés szerint a munkanélküliségi ráta Preshevë és Medvegje településeken meghaladja az 50 százalékot. A munkanélküliségi ráta az Bujanovc településen is 50 százalék körül mozog.

1. ábra: Az 50 százaléknál magasabb munkanélküliségi rátával rendelkező települések 2012-ben⁵

Az elemzés szerint az átmeneti időszak jelentős foglalkoztatási visszaesést okozott minden régióban, de Dél-Szerbiában jóval meghaladta az országos átlagot is. Míg Szerbiában 2001-ben minden negyedik munkavállaló volt munkanélküli, a Dél-Szerbiában ugyanabban az időszakban minden második munkára jogosult maradt munka nélkül.

A nagy munkanélküliség miatt a terület lakói nagyon rossz életszínvonalon élnek. A vásárlóerő továbbra is gyenge, a kereslet csak az alapvető termékekre és szolgáltatásokra terjed ki. Ilyen körülmények között minden településre, mint piacra, úgy lehet tekinteni, hogy viszonylag kicsi és gyenge ahhoz, hogy önmagát fejlessze. Ez a piac a potenciális vállalkozók számára sem vonzó. A nyílt piacon való versenyképesség hiánya és az életképtelenség is aggasztó tények a magánszektor számára.

Bár az ország továbbra is átmeneten megy keresztül, a magánszektor még mindig nem szerezte meg az öt megillető helyet. Továbbra is renyhe a gazdasági teljesítménye, és mint ilyen nem szolgálja fő céljait (a gazdaság felélékítését, a profitszerzést és a helyi munkahelyteremtést - *a fordító*).

Az utóbbi években, a globális gazdasági válság tovább csökkentette a lakosság amúgy is alacsony életszínvonalát. Tekintettel arra, hogy a Preševo-völgyben sok család a külföldön dolgozó családtagok hazautalásaiból él, a vendégmunkások gazdasági helyzetének gyengülése az otthonmaradókra is hatással van.

A gazdasági problémák ebben a térségben is határozottan befolyásolják a társadalmi-demográfiai folyamatokat, amely a népesség nagy volumenű elvándorlásában nyilvánul meg és az egyik legnagyobb problémává vált, ezáltal helyi és központi hatóságokat is megoldás keresésére sarkallja.

⁴ Idézve: Robert Quinn (2002), Management extra - Leadership and management in organizations, Elsevier Linacre House, Első kiadás, 2007, 3. oldal

⁵ „Dél-Szerbia – A leghátrányosabb terület”- Szerbia Gazdasági és Regionális Fejlesztési Minisztériumának elemzése, 2013. márciusa.

http://www.mrrls.gov.rs/sites/default/files/attachment/PREZENTACIJA%20KOP%20VK%20JUG_1.pdf

Mik a lehetséges megoldások?

A Preševo-völgy lakosainak a közszféra, mint a helyi önkormányzatok, a rendőrség, és az egészségügyi intézmények jelentik továbbra is legvonzóbb foglalkoztatókat. Ezek a foglalkoztatók azonban nem tekinthetők a fiatalok munkanélkülisége és a migrációs probléma hosszú távú megoldóinak. A magánszektor számos hiányossága miatt minden álláskereső a közszférában kíván elhelyezkedni.

A kezdődő próbálkozások, különösen a gazdasági jellegűek, egyfajta kísérletnek tekinthetők a jelenlegi állapot enyhítésére. A diplomások alapvető ismeretei minden bizonnyal hasznosak lehetnek, de annak érdekében, hogy kézzelfogható eredményeket sikerüljön elérni, az erőfeszítéseket a vállalkozói szellem és szaktudás, illetve a gyors változást hozó kezdeményezések és a különleges tervezésű programok felé kell orientálni.

Annak érdekében, hogy minél hatékonyabban és eredményesebben sikerüljön megoldani a gazdasági problémákat, a térségben a befektetések új stratégiai megközelítésére van szükség. Ennek értelmében a központi és a helyi kormányzatnak mindenekelőtt arra kell összpontosítania, hogy azonosítsák a létező problémákat és működjenek együtt a magánszektor megerősítésének érdekében. Kormányzatnak és az önkormányzatoknak erőfeszítéseket kell tenniük, hogy egy sokkal alkalmasabb és fenntarthatóbb környezetet teremtsenek a gazdaság számára. Először is a megfelelő infrastruktúrák kiépítésében kell befektetni, hogy minden formájában támogassák a jövő potenciális vállalkozóinak oktatását; elegendő forrással, pénzügyi és költségvetési eszközökkel ösztönözzék őket; és törekedjenek külföldi befektetők vonzására és próbáljanak a tengerentúlról támogatókat szerezni. Különös figyelmet kell fordítani arra, hogy meghatározzák a stratégiai célkitűzéseket a gazdaságfejlesztés számára, és hogy valódi partnerséget építsenek ki a magánszektorral. A gazdasági támogatáson kívül, a hatóságoknak biztosítaniuk kell a jogi keretrendszer működését, tiszteletben kell tartani a munkavállalók jogait, mivel a cégtulajdonosok sokszor semmi vesznek, vagy nem tartják be a törvényi szabályozást.

Sajnos az üzleti környezet továbbra is kedvezőtlen a kis- és középvállalkozások számára. Ennek megváltoztatására minden erőfeszítését meg kell tenni, hogy összhangban kezeljék a települések nagyobb fejlesztési projektjének prioritásait és forrásait, mint például a kedvező földrajzi elhelyezkedést, a képzett emberi erőforrásokat, a természeti erőforrásokat, ásványi és nyersanyagokat, a bányászatot és a termálvíz kitermelését. Manapság a nagyobb potenciális fejlesztési projektek a mezőgazdaság, az állattenyésztés, a bányászat és a turizmus területén hozhatnak eredményeket; fenntartható megoldást jelenthetnek a jelenlegi helyzet kezelésére.

A Preševo-völgy sikeres gazdasági fejlesztése a helyi hatóságok szervezett tevékenységének eredménye kell hogy legyen, együttműködve az állami szervezetekkel és az összes releváns érintett bevonásával egy jobb üzleti környezet megteremtése érdekében. A kedvező vállalkozó környezet létrehozása magánszektor és a foglalkoztatás növekedésének érdekében szükséges. Ennek érdekében érdemes lenne létrehozni egy speciális alapot azzal a céllal, hogy a kedvező hatások felerősítésének érdekében. Szükséges lenne egy területfejlesztési terv megírása, amely a Preševo-völgy gazdasági fejlődésének jövőképét, stratégiai céljait (és akciótervét) mutatná be. Ez a dokumentum azért szükséges, hogy jobban összpontosítani lehessen a problémákra, segítse a kommunikációt és felülyelje a végrehajtást.

Végül, de nem utolsósorban a politikai tényezőket sem szabad figyelmen kívül hagyni. Nagyon nagy jelentőséggel bírna egy hatékony és gyors megoldást találni annak érdekében, hogy lehetővé váljon az áruk szabad mozgása Koszovóval, amely megnyithatja az utat a Preševo-völgyi településeinek kis- és középvállalkozásai előtt. A településeknek erős hajlandóságot kell mutatniuk és el kell kötelezni magukat amellet, hogy pozitív előrelépéseket tegyenek a gazdaság területén. Ahhoz hogy ez a folyamat sikeres legyen, alaposan felül kell vizsgálniuk a meglévő irányelveket és eredményeket annak érdekében, hogy biztosítsák a produktív stratégiai megközelítést az elkövetkező években.

Konklúzió

A Preševo-völgy gazdasági problémái bizonyára egy új stratégiai és többoldalú megközelítést igényelnek. Először is figyelembe kell venni, hogy a térség politikai és gazdasági stabilitása a fejlesztések előfeltétele. Az összes tevékenység fő célja az kell hogy legyen, hogy az itt élők életminősége javuljon. Ennek érdekében a hatóságoknak komoly kötelezettségvállalásokat kell tenniük, tudniillik a terület sajátosságai miatt nagyon körültekintő irányelveket kell alkalmazni, amelyek konkrét is hosszú távú megoldásokat kínálnak. Azon intézkedések, melyek csak rövidtávon fejtik ki hatásukat, nem jelenthetnek megfelelő megoldást.

Különös figyelmet kell fordítani a magánszektor megerősítésére; tiszteletben kell tartani az emberi és a kisebbségi jogokat; az albán kisebbségeket teljesen integrálni kell az állami intézményekben, nem érhetik őket hátrányos megkülönböztetések származásuk miatt; illetve nagyon fontos az oktatás és az egészségügyi ellátások fejlesztése a Preševo-völgyben.

A gazdasági szférában életképes projekteket kell kidolgozni, melyek növelik a foglalkoztatást és a folyamatos növekedés lehetőségét hordozzák magukban. A kisvállalkozások fejlesztése sajnos jelenleg nem tűnik megvalósíthatónak, mivel alig tudnak életben maradni a jelenlegi körülmények és versenyhelyzet között.

Mindenekelőtt támogatni kell a Preševo-völgy térségét azzal a céllal, hogy vonzza a külföldi befektetőket. Annak érdekében, hogy jobban előremozdítsák a fejlesztési lehetőségeket, a három településnek intenzívebb marketingtevékenység kell elköteleznie magát.

A Preševo-völgy rengeteg fejlesztési potenciállal rendelkezik, nemcsak földrajzi értelemben, hanem a természeti és emberi erőforrások terén is. Amire szükség van: erős hajlandóság változtatni a jelenlegi fennálló állapoton, jó előrelátás, a megfelelő stratégiák kidolgozása, adekvát szervezés és reformok; melyeket nagyon kemény munka követ, a fenntartható és progresszív jólét elérésének érdekében.

Fordította Fekete József

© DKE 2013.

<http://www.southeast-europe.org>

Email: dke@southeast-europe.org

Figyelem! *Kedves kutató!* Ha erre az írásunkra hivatkozik, vagy idézi annak egy részét, kérjük, küldjön erről egy email-t a főszerkesztő részére a dke@southeast-europe.org címre. *A tanulmányt a következőképpen idézze:*

Fidan Kosumi: Gazdasági kihívások a Preševo-völgyben. (*Fordította Fekete József*), *International Relations Quarterly*, Vol. 4. No. 4. (2013 tél) 4 p. Együttműködését köszönöm. *A főszerkesztő*